

Lezáratlan akták, 2

Az első fejezetben megismertük egy hölgy neveit, melyeket a világ különböző részein használnak, továbbá az egzotikus társadalmi rangját, a származását, valamint a vele kapcsolatos csacsí legendák indokait és forrásait. Megnyitott aktánk – átmeneti – zárásához tekintsük át a hölgy eddig feltárt életútját.

1877.06.15-én született Philadelphiában, szülei Puskás Tivadar – akkor éppen bankár, később, ahogy mi ismerjük – a telefonhírmondó feltalálója és Sophie Josefa Stefana Maria Vetter von der Lilie grófnő, akit a rettenet sok keresztnév miatt mi csak Sophienak fogunk hívni. Már a leánya születésekor is volt némi gubanc, ugyanis anyja, Sophie akkor még szendrői Török József gróf felesége volt. Az akkori szemléletben a házasság alatt született gyermek apjának a férjet kell tekinteni. Az anyakönyvezés emiatt már „okosba” történt, apa neve: „gentleman”, és anyja a kislány tervezett keresztnévét sem adta meg az amerikai hatóságoknak. Szerelemgyerek, mondja a mai köznyelv, törvénytelen mondták akkor.

12	George W. Lodge	1	1	.	Mother	Keary W. Maggie Lodge	Mother
13	Rea	1	1	24	3303 Arch	Sophie Louise Lodge	Starkman
13		1	1	26	1217 Latham	J. A. & Kate Rea	Starkman

A gyereket soha sem keresztelték meg, otthon a **May** nevet használták. Persze egy családban minden gyerek egyforma, a szülők a két másik kislányukat sem kereszteltették meg, otthonszülés révén az anyakönyvezés is elmaradt, megnevezésükre a Maggie és a Thea nevet használták.

Sophie ügyvédi tanácsra áttért a református vallásra, így 1881. június hó közepén sikerült elválnia, majd a papírok beérkezése után 1882.03.24-én Londonban feleségül ment Tivadarhoz, lányai – mert 1881 januárjában már Maggie is megérkezett – apjához. Tivadar a házasság után a lányait nem vette a nevére. Vajon miért?

May 1878-1882 között Párizsban, majd 1885-1890 között Budapesten lakott a szüleivel. Még 1882-ben apa felvett egy Julia Viola Kirkman nevű angol nevelőnőt a kislány mellé. May soha, semmiféle iskolába sem járt.

Tivadar már 1885-től ki akart szállni a telefon üzletből, de nehezen szabadult. 1890-ben már csak igazgatósági tag volt, eljött az idő, hogy magára is gondoljon. 1891 márciusában megvette a Waasen kastélyt és uradalmat (Graz mellett) a felesége nevére, Sophie a lányokkal oda költözött. 1892.01.07-én meghalt Muhammad Taufik Pasa, Egyiptom uralkodója, ami komoly hír volt Ausztriában, hiszen az uralkodó két fia is a bécsi Theresianum tanulója volt. A trón várományosa, Abbasz, és öccse, Mehemet Ali Trieszten keresztül a Statthalter nevű hajóval hazautaztak Alexandriába. Abbasz 1874.07.14-én született, és apja halálakor még nem töltötte be a trónra lépéshez a törvényben előírt 18. évét. A leendő uralkodót elkísérte a tanára (1892.01.08 Wiener Zeitung), aki magántitkárként segítette a később II Abbasz Hilmi néven uralkodó fiatalembert. A tanár úr neve Max Hussarek, aki 1916-tól kapott nemesítést, a neve kiegészült a „von Heinlein” taggal. Komoly karriert futott be, 1918.07.25-1918.10.27 között Ausztria miniszterelnöke volt. 1892.04.17-én Sophie és a család kimozdult Waasemből, a gráci Elefántok Hotelben szálltak meg, majd 1892.05.05-én Sophie – már csak egyedül – a János Főherceg Hotelben. Sophie akkoriban többször is utazott Grazon keresztül, egyedül vagy a szobalánnyal, de a család nélkül. Hobbija az állattenyésztés volt, és 1892.09.14-i Wiener Landwirtschaftliche Zeitung szerint ezüstérmet nyert egy mezőgazdasági kiállításon. 1892.11.06-án ismét az Elefántok Hotelben szállt meg, ezúttal ismét vitte vagy hozta a lányokat. De úgy tűnik nem mindet. Az 1893.02.02 és 04 közötti angol újságokban (például The Manchester Evening Post, The Bristol Mercury) szerepel, hogy egy bécsi Dulcineát (álműnőt) a titkár, azaz Max Hussarek bemutatott a fiatal, és még nőtlen uralkodónak. Ezt követően a mi May lányunkat Egyiptomban Török grófnő néven ismerték, legalább is a helyi újságírók. A fiatalok gyorsan egymásba gabalyodtak, de az angol újságok kapcsolódó további állításait még nem sikerült tisztázni. Puskás Tivadar 1893.03.16-án meghalt, 19-én temették, de sem Sophie, sem May nem jelent meg a temetésen. Az angol nevelőnőtől Tivadar húga, Etelka elvette a két kisebb leányt és elhurcolta a saját birodalmába, a Rózsahegy zárdába, ahol felnevelték őket.

1893.11.07-én Sophie és a lánya – merthogy a legidősebb megmaradt neki – a János Főherceg Hotelben szállt meg. May, aki ekkor már betöltötte a 16. évét, újra Európában volt. 1894 februárjában segített eladni édesanyjának a Waasent és vásároltak egy kisebb tanyát Wildonban. A pénz sorsát nem ismerem, de tény, Sophiet körözték 302 Ft adósság miatt, miközben a Waasen alhangon is 300.000 Ft-ot ért. Október végén Tivadar fiatalabb öccse, Albert eladta Tivadar két magyar telefonhírmondó szabadalmát és a működő budapesti berendezést, amely a világ első tömegkommunikációs rendszere volt. Majd az 1895.03.25-i Fővárosi Lapok arról tudósítanak, hogy May Puskás – a bécsi zongoraművész – egy hangversenyen lép fel a budapesti Vigadóban. Ekkoriban a fővárosi Királyi Bíróság által 1893-ban neki ítélt Puskás Májuska nevet használta. Közben a Sophie által kijátszott gyámhivatal a fejéhez kapott és a Székesfővárosi Árvaszék 1895. évi 31050 számú rendelvényére a hagyatéki eljárást az árvaszék ügyvédjének részvételével újból kellett kezdeni. Ez kicsit sem tetszett Maynak és 1895.11.12-én a leány amerikai útlevélért folyamodott, mint amerikai állampolgár. Az útlevélkérelmet dr Pekár Imre ügyvéd intézte. Dr Pekár a császár tisztartója volt korábban. May kivonta magát a gyámhivatali eljárásból, az örökségét nem vehették el.

[EDITION OF 1895.]

NATIVE.

Fee for Passport, - - - \$1.00
 Fee for filling out appli-
 cation in duplicate, - - .50
 Fee for administering
 oath in duplicate, - - .50

No. 626. ISSUED, Budapest, 18.95 nov 12.

I, May Puskás, a native and loyal citizen of the United States,
 hereby apply to the Legation of the United States at Vienna for a passport for
 myself, accompanied by my wife, and minor children as follows:
 born at, on the day
 of, 18, and, and

I solemnly swear that I was born at Philadelphia, in the State of
Pennsylvania, on or about the day of June, 1877, that
 my father was citizen of the United States, that I am domiciled in the United
 States, my permanent residence being at Philadelphia, in the State of
Pennsylvania, where I follow the occupation of; that I
 left the United States on the day of July, 18, and am now temporarily
 sojourning at Budapest, that I am the bearer of Passport No.,
 issued by, on the day of, 18,
 that I intend to return to the United States within six months with the pur-
 pose of residing and performing the duties of citizenship therein; and that I desire the pass-
 port for the purpose of travelling.

OATH OF ALLEGIANCE.

Further, I do solemnly swear that I will support and defend the Constitution of the
 United States against all enemies, foreign and domestic; that I will bear true faith and alle-
 giance to the same; and that I take this obligation freely, without any mental reservation or
 purpose of evasion: So HELP ME GOD.

LEGATION OF THE UNITED STATES AT Budapest

Sworn to before me, this 12 day of November, 1895

APPLICANT

Age: 18 years.
 Stature: 5 feet, inches
 Forehead: square
 Eyes: black
 Nose: medium

Mouth: small
 Chin: round
 Hair: black
 Complexion: white
 Face: oval

IDENTIFICATION.

I hereby certify that I know the above-named May Puskás,
 personally, and know him to be a native-born citizen of the United States, and that the facts
 stated in his affidavit are true to the best of my knowledge and belief.

Budapest, 18.95 nov 12
Dr. Imre Pekár

[ADDRESS OF WITNESS.] Budapest, 6 Dorothea gate

NOTE.—This form is to be filled out in duplicate, one copy being retained on the files of the Legation and the other forwarded with the
 quarterly returns to the Department of State. It may be so filled out by the applicant, in which case no fee therefor is chargeable.

Közben May megfordult a Karlsbadi gyógyfürdőben, elment Frankfurt am Mainba Eugene d'Albert koncertjére, a bécsi újságok figyelemre méltó zenésznek nevezték, „Mizzi Muck, Neuffer, May de Puskas és Olga von Hueber” művésznőket.

1898 végén az 1893-ban kezdett és az árvaszék jóvoltából megismételt – magyarországi vagyonrészt érintő – hagyatéki eljárás befejeződött. Mayt ki kellett fizetni, így megindult felé a gyűlölet, az 1898.12.18-i Budapesti Hírlap cikkével kezdődött, amelyet német nyelven a Welt-Blatt, 1898. dec. 20-i számában a 4. oldalon olvashatunk. Valaki kifizette a közlést. May művészi karrierje ezzel akkor tönkrement, vissza is vonult a közéletől, sőt eltűnt, még hozzá örökre. Nézzük hogyan.

Előtte azonban nézzük a vita tárgyát, mennyi pénzről beszélünk. A levéltári anyagokban szerepelnek összegek, de vajon mit ért az akkor? Nos Sophie – a hagyaték egynegyedéből – vett egy házat Mária-Besnyőn (ma Gödöllő, pontosan Hekter villa) és élete végéig eléldégtelt a pénzből. Na nem egyedül, hanem egy 15 évvel fiatalabb férjjel, udvardi Cserna Károly festőművésszel.

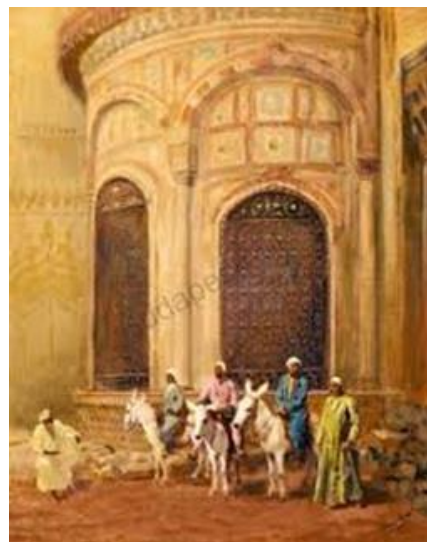
A Rózsahegy zárdában Maggie beteg lett, így őt a református anya távollétében sürgősen megkeresztelték a katolikus rítus szerint. Az anyakönyv mérete miatt csak a későbbi szlovák másolatot mutatom:

87	Maria Margita Theodora Zsófia	1881 5 jan	Rbertz 254	Theodor Puskas Budapest Theodora Zsófia Hekter, realniana mami, Josef, Graf
----	-------------------------------------	------------------	---------------	---

Miközben az 1893-ban benyújtott igények alapján zajlottak a hagyatékhoz kapcsolódó perek, melyek során a bíróság -- Sophie 1893.04.24-én kelt közjegyző előtt tett nyilatkozata alapján – nevesítette a kiskorú örökösöket, Maggiet az egyház ettől függetlenül megkeresztelte. Puskás Margitot a Liptó-Rózsahegy Plébánián 1894.06.20-án gróf szendrői Török Mária Margit Theodora Zsófia névre keresztelték, feltüntetve, hogy Puskás Tivadar a vér szerinti apa. Mondanom sem kell, hogy ebből a grófnői rangból mennyi kellemetlensége lett szegény Margitkának 1945 után. De az már egy másik történet, és az sem gyenge.

Erről a furcsa keresztelési eseményről természetesen May is értesült, és azonnal tudta, hogyan kaphat egy remek grófnői rangot a törvénytelen státusza helyett. Más döntést is hozott. Nem hagyok zongorázni? Akkor férjhez megyek a volt barátomhoz! Kit érdekel a felsőházi rablóbanda. Kért is útlevelet a bécsi hatóságoktól, naná hogy gróf Török névre. Az ügyintézési akta elkallódott, az iktatókönyvből viszont tudunk a kérelemről, meg az újságokból az eredményről, csak másodsorra sikerült neki. Azt is tudjuk, hogy 1900.05.04-én Friedrich Edler von Thurneysen – II Abbasz Hilmi személyi szárnysegédje – Bécsben osztrák útlevelet kapott, és 12-én már jelentkezett is a kairói főkonzulátuson. Vélhetően Ő kísérte Mayt Egyiptomba, mert Abbasznak akkor Londonba kellett utaznia. May viszont nem szerepel a konzulátuson jelentkezők jegyzékében. May – nem publikus – magánlevelezéséből tudjuk, hogy kétszer házasodott Abbaszsal. Az első házasság időpontját Abbasz egy Londonban élt nagybátyja 1901 januárjában adta meg a Royal Ark Net-nek.

May a házassága korai időszakában vendégül látta Albert nagybátyját, annak családjával. Albert Tivadar halála után bő fél évvel feleségül vette a Budapesten ragadt angol nevelőnőt, és akkor már két kislányuk is volt. May többször nyaralt Franzeshadban, találkozott Thea húgával a grazi Daniel Hotelben, sőt egyszer még Franzeshadba is magával vitte, később részt vett a meggyilkolt Erzsébet császárnő karlsbadi emlékművének avatási ünnepségén. 1907-1908 években vendégül látta édesanyját, annak új párjával. Cserna Károly festményei megnyerték Abdul Hamid szultán tetszését, Medjidie renddel tüntette ki.

May közben tanult, arabul – és vélhetően óarabul is –, meg törökül, tanulmányozta a Koránt, nagy mélységig megismerte a muszlim vallás történetét és szellemiségét. 1810.02.09-én felvette a hitet. Muszlim nőként a hónap végén hivatalos esküvőt kötött férjével (1910.02.28). Ekkor lett kediva, és a neve – német átírásban – Djavidan Hanum. Addig az európai romantikából ismert Zubeida nevet használta, ami – jelentése szerint – kevésbé elegáns. A Djavidan szó jelentése: örök.

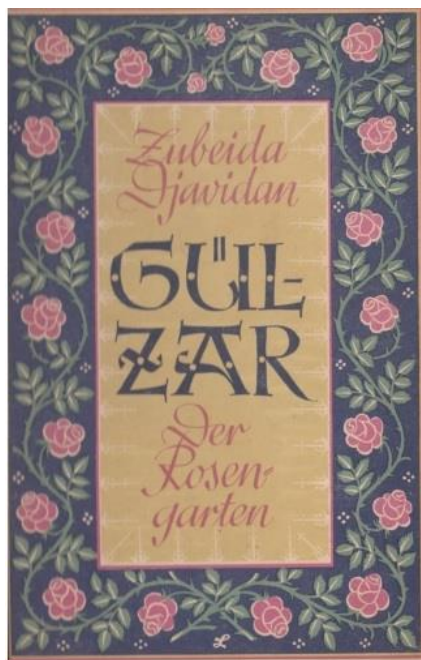
Djavidan fogadta a Corps Diplomatique hölgyeit és más rangos európai hölgyeket a palotában, a kedive első felesége és betegségekkel terhelt édesanyja helyett. Abbasz családja és rokonsága egyébként nem fogadta be, így a helyzet nem változott. Viszont angolul, franciául, oroszul is folyékonyan beszélt, ami növelte az udvar tekintélyét az ilyen eseményeken.

May egyiptomi életéről még keveset tudunk, így egyet emelnék ki, szerepét a különféle paloták felújításában. Kedvenc kastélya a Cubuklu (német átírásban Tschibukli, ma Törökországban a „Hidiv kasrı”, a „kedive kastélya”) amely a Boszporusz európai oldalán egy hegycsúcson épült. Benne az első európai felvonóval. Az épület és a kert is gyönyörű. Ma hotelként funkcionál.

Az uralkodói házasság motivációját csak sejthetjük, ugyanis Abbasz kezdeményezte a trónöröklési törvény megváltoztatását Djavidan javára. Ez nem sikerült, de a – szintén nem publikálható -- magánlevelezésből tudjuk, hogy nagy családi tragédia történt.

Gyermektelen háremhölgyként, a kirekesztő uralkodói család és az angol titkosszolgálati kellemetlenkedések oda vezettek, hogy a Djavidan a válás mellett döntött. Az 1913.03.18-i Neues Wiener Journal tudósít a Bécsbe érkezéséről, majd 1913.08.07-én megszületett a válási határozat. Bécs azonban már nem volt a régi, és a Monarchia felbomlását követően, 1918.11.12-én megalakult az Osztrák Köztársaság. Gazdasági életképeség, elszegényedés jellemezte. Szomszédaival a kis ország viszonya feszült volt. Az Ideiglenes Alkotmány kimondta a Németországhoz tartozást, de ezt a nagyhatalmak nem engedték. A közösségen belül a korábbi elit tagjait és bürokratáit nem kedvelték – ez a háttere Robert Musil életművének -- és a politikai erők küzdelme is egyre erőszakosabbá vált. Ez a társadalom kinek hiányzott? A kediva felvette az oszmán útlevelét, majd 1924 tavaszán Berlinben tűnt fel. A Weimari Köztársaság kellemes hely volt. Zeneszerzőként kezdte, majd a zongora vásárlása kapcsán beajánlották a kor legnagyobb zenészeinek, Eugen d'Albertnek. Utóbbi meghallgatta, ezt követően együtt koncerteztek. Megpróbálkozott a színészetrel és a mozival is, de azt a szakmát nem 50 évesen kell kezdeni és főleg nem muszlim ruhában. Rájött, mert az élet rávezette. Az 1929.06.02 Arbeitermille közli az első novelláját, Gülnehal a címe. Az 1929.10.17-i Sport im Bild pedig publikálja az Alkonyi álom (Dämmertraum) című festményét. Eugen d'Albert révén kapcsolatba kerül a Nobel díjas íróval, Gerhardt Hauptmannal, aki tanácsokkal látja el. 1930 októberében megjelent Berlinben a Harem című könyve. Társszerző: „Húgom, Thea Ronay.” Ez Puskás Theodóra első asszonyneve.

Theodóra a zárdában erős képzést kapott. Még Abbasz is felkérte különféle diplomáciai feladatokra. 1931-ben a könyvüket angolra (Harem life) és olaszra is fordították. A japán fordítás időpontját nem sikerült kiderítenem. Az angol fordítás az előszóban hibás, de ezt fordították tovább törökre és arabra. A könyv elsősorban a patriarchális társadalom problémáit mutatja be a muszlim gyakorlatban, miközben a szerző megtartotta muszlim hitét. Természetesen feltűnnek a könyvben személyes emlékek és ismertetésre kerül az iszlám története is.

Mivel a hárem intézményét ellentétesnek találta a muszlim vallás tanításaival, a mai muszlim ifjúság körében népszerű. Az európai nők első kézből értesülhettek a muszlim kultúráról, de ez később Németországban már nem volt kíváncsi. A könyv világhírt hozott Djavidannak. Részt vett Berlin értelmiségének társadalmi életében, rádióműsorokban szerepelt, rádiójátékokat írt. 1938-ban „hazaköltözött” Bécsbe, ahol folytatta művészi tevékenységét, zenéjét a rádió közvetítette, novelláit az újságok közölték.

1942-ben megjelent a második könyve, Gülzar, der Rosengarten címen, keleti gyermekmesék tartalommal. 1944 március közepén részt az „50 éves a telefonhírmondó” ünnepségen, amelyet a Magyar Világhíradó is megörökített. <https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=4936> 1944-ben meghalt Abbasz, attól kezdve a Djanan Djavida nevet használta, ami özvegy, elhagyatott Djavidant jelent. Az 1945-1950 közötti évek eseményeiről nem sikerült meggyőződni, mert Djavidan hagyatékát nem sikerült megtekinteni a Robert Musil múzeumban. 1951-ben Párizsban tűnt fel, ahol egy hírhedt amerikai reklámszakember, Guido Orlando segítségével hírnevet és pénzt csinált. Az állítólag elnyert filmepizód szerep felvételére Angliába nem kapott vízumot, így sokan a film címe szerint ismerik: Queen for a day. Anglia megszegyenült, a 74 éves idős asszony még mindig ellenségnek számított, pedig nem ő rabolta ki Angliát, hanem Anglia Egyiptomot. Viszont 1951-ben eladta az életrajzát egy hetilapnak.

WIDE WORLD
B160 PLEASE CREDIT
(FOR USE SUNDAY, APRIL 22, WITH
CARTER DAVIDSON'S PARIS, FRANCE,
AP-N STORY ON PRINCESS
DAYAN DJAVIDAN.)

FORMER QUEEN SEEKS POST AS COOK

PRINCESS DAYAN DJAVIDAN, 74-YEAR-
OLD PHILADELPHIA-BORN DAUGHTER OF
AN EXPATRIATE AUSTRIAN PRINCELY FAM-
ILY, WHO WAS QUEEN OF EGYPT AS THE
WIFE OF THE KHEWIVE AEBAS HILMI FROM
1900 TO 1917, IS LOOKING FOR A JOB
IN PARIS--AS A COOK. SHE IS A SECOND
COUSIN, BY MARRIAGE, TO THE PRESENT
KING FAROUK. PRINCESS DAYAN, NOW
WIDOWED AND BROKE, SCANS THE WANT
ADS IN HER DOLLAR-A-DAY PARIS HOTEL
ROOM.

3087

4/9/51 AJE PAR-STF
WABC170

APR 12 1951

Princess Dayan Djavidan

ANG 1951 • NUMMER 20 • MÜNCHEN, 19. MAI • PREIS 50 PFENNIG (Inhalt: 8)

Münchner Illustrierte

Ich war Königin am Nil

Die Erinnerungen der Witwe
des Khediven Abbas Hilmi II.

Philo Hubert von Rastke

1952-ben anyai unokatestvéréhez – Hammer-Purgstall -- költözött a Hainfeld kastélyba (Leitersdorfbá). Az angol megszállási övezetben visszaadták a tulajdonokat, a család visszakapta a Neue Hohenwang kastélyt, amit villámgyorsan értékesítették is. (1964.11.26-án felrobbantották és teljesen megsemmisítették az épületegyüttest). A rá eső részből lakást vett magának Grazban, a Wittekweg 7. szám alatti négyszintes nagy blokkházban, a harmadik emeleten. Elkezdett ismét festeni, képein a gyönyörű Egyiptom és a lidérces hárem emlékek váltakoznak. 1963-ban osztrák állampolgárságot kapott a hontalan királynő. 1967-ben, 90 évesen még meglátogatta a helyi újság munkatársa. 1968.08.15-én itt hagyott bennünket.

Engedjék meg, hogy tisztelettel ajánljam figyelmükbe egy Magyarországon dolgozó egyiptomi professzor, dr habil Abdallah Abdel-Ati Al-Naggar úr kapcsolódó cikkét, „Fotóalbum: A titokzatos királynő” a címe. Elérhető <https://www.researchgate.net/publication/391629987> Szintén a fentiekben bemutatott May/Djavidan életútját ismerteti, fényképekkel gazdagon illusztrálva. Más részleteket világít meg, mint én, ami teljesebbé teszi a történetet. A professzor úr a fordítói munkájáért Balassi kard kitüntetésben részesült, ami garantáltja, hogy élvezni fogják a nagyszerű tanulmányát.